

De Helm

Als het toentertijd aan de kapitein van de eerste coaster waar ik op voer had gelegen, zouden de matrozen er verplicht bij hebben moeten lopen in feloranje overalls, hoge werkschoenen met stalen neuzen en een veiligheidshelm met bijpassende veiligheidsbril. Hij zou gelijk krijgen, maar zover waren wij toen nog niet. Hij zou eens moeten weten hoe het nu is in de scheepvaart en de offshore. Ik weet zeker, dat hij een gat in de lucht zou springen van geluk.

Voor hem was het al een hele voorruitgang dat hij van de rederij helmen voor het dekpersoneel mocht kopen. Ergens in een ver buitenland had hij een hele doos met veiligheidshelmen op de kop weten te tikken. Zelfs in de kleur van de rederij: blauw.

Zodra ik aan boord stapte, kreeg ik mijn eigen helm. Het zat wat onwennig, maar er waren mogelijkheden om de helm naar volle tevredenheid passend te maken, wat voor maat hoofd je ook had. En bij heet weer kon je eventueel eerst een doek om je hoofd spannen die dan netjes op de plaats werd gehouden door de helm.

Het was wel even wennen om als een punaise op dek rond te lopen. In sommige havens vonden de omstanders dat ook. Maar de ouwe was streng. Als hij je zonder helm aan dek zag, zou je bij de eerste gelegenheid een bijna tik met een stuk hout op je blote hoofd krijgen en een lange preek. 'Veiligheid boven alles' was door hem uitgevonden.

Verder viel er best mee te leven. Het enige probleem was de kleur. Iedereen, van hoog tot laag, had dezelfde kleur helm. Je wist dus nooit of je je eigen helm opzette.

We moesten echter zuinig zijn op de helm. Iets er op of in schrijven om de helmen uit elkaar te houden deden we niet. Mee mijn hut in nemen deed ik ook niet, want waar ik de helm ook ophing of neerlegde het ding rammelde of trilde altijd op de beweging van het schip of op het trillen veroorzaakt door de motor. Ik had nu eenmaal de meest trillende hut zo dicht bij de machinekamer. Ik hing mijn helm dus altijd op in onze messroom.

Soms kreeg ik de indruk dat ik een helm van iemand anders opzette, want dan moest ik de helm bijstellen naar mijn eigen hoofd. Tenminste, ALS er een helm hing. Een van mijn directe collega's vond het maar wat gemakkelijk om een helm te pakken die voor het grijpen hing. Mijn Indonesische collega's hadden er helemaal geen moeite mee. En eerlijk gezegd, zij leefden een stuk gemakkelijker als de Nederlandse ik.

De winter van 1978-1979 was erg koud. Zelfs voor Scandinavische begrippen. Eind december bereikten we met een leeg schip de bijna noordelijkste Finse haven Oulu. We werden met veel geweld geholpen door een haven sleepboot/ijsbreker. Het was duwen en trekken om de haven binnen te komen. Als laatste kunstje blies de sleepboot met de schroef de ijsschotsen weg tussen onze schip en de wal, toen de draden al aan de wal om de bolders lagen. Met de winches hebben we het schip naar de kant getrokken.

's Avonds dronken we een biertje in de hut van de 2^e WTK. Het bier was niet gekoeld, maar daar werd een oplossing voor gevonden. Een patrijspoort ging open, de flesjes werden op de kade gezet en binnen vijftien minuten hadden we vers gekoeld bier.

In de loop van de avond kwam het gesprek op de helmen voor het dekpersoneel. In de machinekamer gebruikten ze alleen maar gehoorbeschermers. De WTK's vonden het een mooi gezicht die fraai blauw gehelmde Legopoppetjes aan dek. Ik vertelde dat ik naar mijn gevoel al vier verschillende helmen op m'n hoofd had gehad, terwijl ik er toch maar een had gekregen. Het gekoelde bier vond snel zijn weg. Het aandragen van oplossingen om je eigen helm te herkennen, ging ook maar door. Een ervan was om op mijn helm een klein signaal-rood plekje te spuiten. Dat

zou toch wel mogen van de ouwe? De 2^e WTK had nog een spuitbus met die kleur. Wachten op de volgende morgen kwam niet in hem op. ‘Haal je helm maar even. En kom dan naar de machinekamer’, riep hij naar me, terwijl hij de machinekamer binnen stapte.

De machinekamer was onwerkelijk stil. De hulpmotor voor de stroom draaide in de bak. De 2^e WTK stond al klaar met zijn spuitbus signaal-rode verf. Ik had de helm niet gepast, maar er gewoon een uit de messroom gehaald. Er hingen er op dat moment twee. ‘Het zou wel goed zijn.’ In een handomdraai had hij een mooi signaal-rood plekje op de helm gespoten. Nou ja, signaal-rood, volgens mij was het gewoon rood. Voordat ik hem kon tegenhouden, spoot hij behendig meerdere spots op de helm. ‘Leuk voor de kerst’, kraaide hij van plezier. Hij gaf de helm terug. Rechtop houdend draaide ik de helm rond. Het mooie rederijblauw was besmet met lelijke rode spots. ‘Wel effe laten drogen, hè!’, riep hij nog, terwijl hij de spuitbus wegzette.

Toen ik de volgende ochtend aan dek liep, kreeg de ouwe me al snel in de gaten. Hij riep me in het stuurhuis te komen en vroeg of ik niet goed bij mijn hoofd was. Ik legde uit hoe het zo was gekomen. ‘Dan loop jij maar lekker voor Jan met de korte achternaam’, vond hij. Ik kreeg natuurlijk geen nieuwe helm van hem.

Ergens onder de kaartentafel haalde hij een langwerpige doosje tevoorschijn. ‘Had het maar eerder gezegd. Je kunt dit gebruiken’, was het enige wat hij zei. Ik nam het aan zonder te weten wat het was.

Toen ik de stuurhut uitstapte, wilde ik nog een opmerking maken over de signaal-rode verf die onder die noemer aan boord was. Ik draaide me om, maar zag de wenkbrauwen van de ouwe onheilspellend rijzen. Ik zag er maar vanaf. Het begrip signaal-rood zou ooit wel eens een juiste plek krijgen.

In het doosje bevonden zich plakletters in allerlei soorten en maten. Direct plakte ik mijn naam op mijn verziekte helm. Dat stond best netjes. Tenminste, op de mooi, egaal, blauwe helmen van mijn collega-matrozen, want die vonden de letters ook mooi.

Tijdens een voorjaarsdag op de Oostzee, al vroeg in de morgen, blies er een harde, akelige wind uit een vervelende hoek. We waren steeds meer gaan slingeren, schokkerig als een vliegtuig in slecht weer. Ik had wacht tot zes uur maar bleef op de brug om te wachten op het ontbijt.

De kapitein was wakker geworden door de bewegingen van het schip en verscheen op de brug. Hij stapte even naar buiten om het weer in zich op te nemen. Hij kwam terug met de mededeling dat het spotlicht in de achtermast was afgebroken en alleen nog aan zijn snoer hing. Het spotlicht was een goed hulpmiddel geweest met het in het ijs varen. Het verlichtte met een brede bundel een groot gedeelte van het dek en was draaibaar. De loodsen en wijzelf hadden er vaak plezier van gehad.

In het stuurhuis werd er overlegd wat te doen. Volgens de tweede stuurman zou de lamp binnen de kortste keren naar beneden komen doordat de draad zou breken. De vraag was waar de lamp terecht zou komen en wat de schade dan zou zijn.

Ik haalde mijn helm en mijn jas, een stuk touw en een veiligheidstuig uit de dekkast en ging terug naar de stuurhut. Ik bood de kapitein aan om naar boven te klimmen om, óf de boel vast te zetten óf de draad te breken en dan het licht met een touw gecontroleerd naar beneden te laten zakken. ‘In dit weer? Ben je gek?’, was zijn reactie. Toen ik het veiligheidstuig omhooghield, was hij al snel om. Ik zou mezelf daarmee zekeren.

Het was inderdaad niet plezierig in een mast op een wild slingerend schip. En op sommige

momenten was het maar goed, dat ik gebruik maakte van het veiligheidstuig. Gelukkig zat de schijnwerper niet heel hoog en het lukte me het apparaat met het touw vast te zetten. Ik wilde me zo snel als een eekhoorn naar beneden laten zakken, maar de wind trok behoorlijk. Het schip volgde wild slingerend alsof het stuurloos was. Ik voelde dat mijn helm heel langzaam van mijn hoofd werd getrokken. Met een zacht ‘plop’ vloog het op een gegeven moment de lucht in inclusief de signaal-rode vlekken met de uitlopende verfdruipers en al mijn herinneringen. Het maakte nog een sprong, voordat het gedreven door de wind in het opspattende water verdween. De ouwe had het allemaal zien gebeuren, terwijl hijzelf zijn eigen helm vasthield. Wanhopig had hij nog een loze zwaai met zijn arm gemaakt, alsof hij de helm uit de lucht wilde plukken maar de helm was veel te ver weg.

Beneden gekomen zei hij nog wel: ‘Je had het riempje moeten gebruiken om de helm op je kop te houden.’ Toch gaf hij me wel gelijk een nieuwe. Fris uit de doos in de eerlijke rederij kleur: blauw.

Veertig jaar later. Ik voer allang niet meer, ik had al snel voor de wal gekozen. Met de vraag of dat toen de juiste keuze was, worstel ik al jaren. Maar in het leven moet je vooruitkijken en ik ben eigenlijk best goed terechtgekomen.

Ik werk voor een mooi offshore gerelateerd bedrijf met bijbehorende, inspirerende, meest jonge collega’s, die mij dan ook jong en inspirerend houden.

Een van die collega’s was een grote, kleurrijke jongeman. Zijn drijf, enthousiasme, bekwaamheid uitte hij in de meest vernieuwende uitroepen, lach en vooral in zijn kleding. Niet alleen op feestjes was hij de meest opvallende figuur door het dragen van kleurrijke pakken, overhemden en schoenen maar ook op het werk viel hij vaak op, al was het alleen maar door een licht fluorescerende broekriem.

Op een vrije dag appte hij twee foto’s. Hij was op bezoek bij het Texels Jutters Museum. Op de eerste foto waren rijen met veiligheidshelmen te zien. Kennelijk is het verliezen van een helm op zee niet ongewoon.

Natuurlijk waren hem alleen de aparte helmen opgevallen, kleurrijk zoals hij zelf was. De blauwe helm met rode spots, weliswaar beschadigd, had hij er direct uit gehaald.

Als tekst bij de tweede foto schreef hij: ‘Ben je wat kwijt?’, want de naam op de helm was duidelijk te zien.

Met tranen in m'n ogen appte ik hem terug: 'Jaaaa, dat klopt!!! 😊'.

Cor Vonk
November, 2017